De la presència d'*Oxyura leucocephala* a Mallorca

Joan MAYOL

SHNB

SOCIETAT D'HISTÒRIA NATURAL DE LES BALEARS

Mayol, J. 1992. De la presència d'*Oxyura leucocephala* a Mallorca. *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 35: 127-130 ISSN 0212-260X. Palma de Mallorca.

Es documenta una captura d'*Oxyura leucocephala* a Mallorca, a finals de maig de 1784, a partir d'un dibuix a color del naturalista Bonaventura Serra. Les anotacions demostren que es tractava d'un mascle adult dominant, en època de reproducció, pel que cal considerar probable la nidificació històrica d'aquesta espècie a l'illa, el mateix que està comprovat a altres grans illes mediterrànies (Sardenya, Còrsega i Sicília).
Paraules clau: *Ornitologia.* Oxyura. *Mallorca.*

ON THE OCCURRENCE OF *oxyura leucocephala* IN MAJORCA. An individual of *Oxyura leucocephala* was caught in Mallorca at the end of May 1784, as recorded on a colour painting by the naturalist Bonaventura Serra. The notes prove that it was a male in the breeding season, suggesting that this species bred on the island in the past, as has been shown for other large Mediterranean islands (Sardinia, Corsica and Sicily).
Keywords: *Ornithology.* Oxyura. *Majorca.*

Joan MAYOL. Camí de Sa Vileta, 209. 07011 Palma de Mallorca.

Recepció del manuscrit 24-*mar*-92. *Revisió acceptada*, 10-*nov*-92

La presència històrica d'*Oxyura leucocephala* a Mallorca havia estat publicada per Barceló (1866), que la cita com a *Fuligula mersa*, i la qualifica de "rara y de paso accidental en Mallorca en invierno y primavera". Altres autors l'esmenten, sempre referint-se a dades indirectes (Jordans, 1933 indica que Munn menciona la presència de l'espècie).

Totes aquestes cites han estat considerades inversemblants a la llista de Bernis *et al.*, 1958 que de fet, sols es fa ressò de la de Barceló (1866), probablement l'origen de totes les dades posteriors.

Hem pogut comprovar recentment la base de la cita de Barceló (1866), al consultar el mansucrit de Bonaventura Serra (conegut per aquell autor, com es pot

comprovar a la seva introducció a la "Flora de las Islas Balears"). En aquest manuscrit figura una làmina a color (Fig. 1) que reprodueix amb prou detall un exemplar amb les anotacions següents: "Anade rarissima de Mallorca su pico de color azul celeste o esmalte. genero de Anatibus feroi pag 109, 116 y 117. me lo remitió a casa y ofreció regalármelo el Sr. D. Raymundo Puigdorfila. Copiada del natural día 28 mayo de 1784". Una reproducció fotogràfica de la làmina ha quedat exposada al Museu balear de Ciències Naturals de Sóller. El dibuix és prou fidel, amb el disseny cefàlic corresponent a un mascle adult amb disseny facial de tipus (3.1) seguint la notació de Torres i Ayala (1986). Seria, per tant, un mascle dominant, probablement de tres anys o més, que la descripció del bec i la data de captura permeteren situar sense dubte en periode de zel. Malgrat la descripció, en el dibuix el bec és més tost grisenc, tal vegada per decoloració dels pigments utilitzats per Serra.

Atès el caràcter sedentari de la població occidental de l'espècie, aquesta cita permet considerar com a possible la reproducció de l'Ànnera de Cara Blanca a Mallorca, en el s. XVIII. Segons l'amable informació fornida per P. Muntaner (*in verbis*), els Puigdorfila havien estat propietaris d'una cavalleria al terme de Muro, a les proximitats de s'Albufera de Mallorca, circumstància que ens dóna un indici del possible origen de l'au.

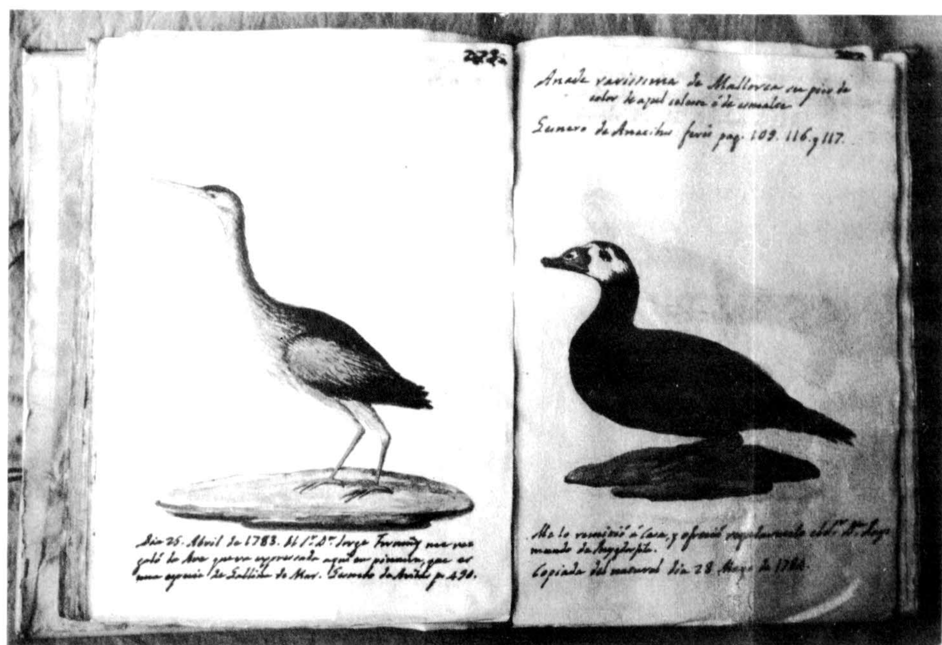

Fig. 1. Làmina a color en l'original del manuscrit de Bonaventura Serra on apareix dibuixat, a la dreta, un mascle d'*Oxyura leucocephala*.
Colour picture of the manuscript from Bonaventura Serra. On the right is a male of Oxyura leucocephala.

És notable que *Oxyura leucocephala* no és citada a la península Ibèrica fins quasi un segle més tard, per Saunder (Arenas i Torres 1992). La cita de Serra és per tant un document de valor rellevant en quan a la presència de l'espècie, la reproducció de la qual ha estat suposada o documentada en aquest segle a Còrsega, Sardenya i Sicília (illes on s'ha extingit), i es manté al sud de la península Ibérica i al nord d'Africa (Cramp *et al.,*). Fins ara, l'espècie no és coneguda a la paleornitologia de les illes mediterrànies (Alcover *et al.,* 1992), circumstància sols relativament significativa ja que aquest registre conté per ara unes 154 espècies, un fragment que pot ser inferior al 30% de la fauna ornítica. Les probabilitats de fossilització d'una espècie rara són lògicament baixes.

Agraïments

Voldríem fer palesa la nostra gratitud al Sr. J.R., propietari del manuscrit, que amablement ens n'ha facilitat la consulta, així com al Sr. P. Muntaner, per les informacions facilitades, i a Jonh King, per la seva col·laboració.

Bibliografia

Alcover, J.A., Florit, F., Mourer-Chauyiré, C. i Weesie, P.D.M. 1992 The Avifauna of the Isolated Mediterranean Islands during the Middle and Later Pleistocene. In: Campbell, K.E. ed. Papers in Aviam Paleontology: 273-283.

Arenas, R. i Torres, J.A., 1992. Biología y situación de la Malvasia en España. *Quercus,* 73: 14-21.

Barceló, F. 1866. Catálogo metódico de las aves observadas en las Islas Baleares. *Rev. Progr. Ciencias Físicas, Exactas y Naturales,* 16: 45-62 y 101-123.

Bernis, F., Díez, P.M. i Tato, J. 1958. Guión de la avifauna balear. *Ardeola,* 4: 25-97.

Cramp, S. i Simons, K.E.L. (Eds). 1977. *Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa.* Vol.1. RSPB & Oxford University Press 722p.

Jordans, A.V. 1933. Ein weiter Beitrag zur Kenntnis der Vogelfauna der Balearen u. Pityusen. *Anz. ornith. Ges. Bayern* 2: 223-250.

Torres, J.A. i Ayala J.M., 1986. Variation du dessin céphalique des mâles de l'Erismature a tête blanche (*Oxyura leucocephala*). *Alauda,* 54(3): 197-206.